

Synode der hervormden bijwoonde, door Gravemeyer, Banning en anderen (onder wie de gedelegeerd-commissaris van de vennootschap die *De Nederlander* had uitgegeven) werd gezegd dat hij, de bezwaren van Tilanus ten spijt, dan toch maar met het blad de nieuwe koers moest inslaan. Prof. de Vries bleek het daarmee eens te zijn — deze en de gedelegeerd-commissaris benoemden op zaterdag 12 mei van Walsum tot hoofdredacteur en op maandag 14 mei (van Walsum had Tilanus inmiddels ingelicht) verscheen *De Nieuwe Nederlander*, '52ste jaargang, no. 14.743' — dat was een onjuiste, ja misleidende aanduiding.¹

Tilanus liet het niet tot een kort geding of een andere vorm van proces komen — 'dat kon ik niet opbrengen', zei hij later.² Groot was zijn verbittering maar ontmoedigd was hij niet. 'Voorlopig', zo schreef hij enkele weken later aan een geestverwant, 'is mijn consigne: eerst terug naar de eigen organisatie en de eigen beginselen; daarna, wanneer de legers weer behoorlijk zijn opgesteld, kunnen we verder zien en handelen zoals we menen dat voor ons volksleven het best gehandeld kan worden.'³

Inderdaad, in de eerste maanden na de bevrijding werd de CHU opnieuw opgebouwd.

Zo ook de ARP⁴, maar dan met dien verstande dat in de eerste circulaire die op 22 mei uitging van diegenen die tot het einde toe het ARP-kader clandestien bijeen hadden gehouden, aangedrongen werd op een voorlopige heropbouw, 'die', aldus de circulaire, 'ruimte moet laten aan een vereniging of fusie met andere gelijkgezinde partijen, daar het een eis des tijds is dat alle positief-christelijke Protestantse Nederlanders in de politieke strijd voortaan één lijn trekken om zo mogelijk tot één politieke organisatie te geraken.' Dat laatste denkbeeld vond weerklank: in overeenstemming met de lijn die Bruins Slot in *Trouw* bleef aangeven, werd in veel plaatsen op gemeenschappelijke vergaderingen van ARP'ers en CHU'ers aangedrongen op de spoedige vorming van die ene partij⁵ en kwamen er regionaal, o.m. in Friesland, comités die de fusie van ARP

¹ Van Walsum moest er door een ander op gewezen worden dat het '1ste jaargang' diende te zijn — hij ging toen na drie weken tot die nieuwe aanduiding over. ² G. Puchinger: *Tilanus vertelde mij zijn leven*, p. 243. ³ Brief, 11 juni 1945, in a.v., p. 242. ⁴ Wat hier volgt, is gebaseerd op de studie van D. F. J. Bosscher: '(Niet) meer een Christelijke Volkspartij', opgenomen in het *Jaarboek 1977* van het Studie- en Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen van de Rijksuniversiteit Groningen. ⁵ Er waren in den lande ongeveer 400 christelijk-historische en ruim 600 anti-revolutionaire kiesverenigingen — de bedoelde gemeenschappelijke vergaderingen vonden in bijna 100 gevallen plaats.